

Vizuālās izvērtēšanas metodes “3D emociju kompozīcija” un emociju regulācijas pamatprasmju rādītāju sakarības pacienti ar depresiju

Mg.sc.sal., Mg.art. Signe Vanadziņa

Mg.sc.sal. Inese Paiča

prof. Dr. psych. Kristīne Mārtinsone

Pētījuma aktualitāte:

vizuālās metodes un vizuālas formas dati arvien vairāk tiek lietoti zinātnē, jo mainās pasaules skatījums, līdz ar to arī pētnieciskās paradigmas, un vizuālās metodes paver jaunas iespējas daudzpusīgākiem pētījumiem (*McNiff*, 2019).

Vizuālas formas datu integrēšana pētījumā paplašina kontekstu, un paaugstina veikto novērojumu precizitāti, jo pētījuma dalībnieku aizpildīto anketu dati ne vienmēr ir ticami, tie var būt neprecīzi, respondentam cenšoties sniegt sociāli vēlamas atbildes uz jautājumiem (*Pain*, 2012).

Problēma:

Izvērtēšanas instrumentu pilnveidošana, jaunu instrumentu veidošana liecina, ka to loma mākslas terapijā ir aktuāla un nozīmīga.

Mākslā balstītam instrumentam būtu jābūt (*Anderson, 2001*):

- ✓ praktiski lietojamam,
- ✓ viegli veicamam,
- ✓ tā izpildīšanai nevajadzētu aizņemt ilgu laiku,
- ✓ lai klients / pacients to neuztvertu kā biedējošu,
- ✓ lai iegūto datu interpretācija un vērtēšana nebūtu sarežģīta.

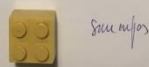
Mākslas terapeitam jāveic izvērtēšana, taču esošie instrumenti ir nepilnīgi, tiem ir savi trūkumi,
izvērtēšanas instruments **“3D emociju kompozīcija”**
apvieno vizuālas formas datus un objektīvus mērījumus, kas atspoguļo respondenta aktuālo emocionālo stāvokli.

Pētījuma mērķis:

izveidot vizuālu izvērtēšanas metodi “3D emociju kompozīcija” (3DEK) un pārbaudīt tās ticamību (*reliability*) un pamatotību (*validity*) pacientiem ar depresiju un kontrolgrupā.

Ieskats pētījuma procesā:

A.S.57 1x

D.L.47 1x

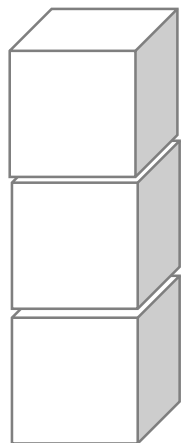
GT50

I.V.49
1x

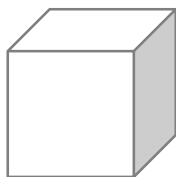
I.V.49 2x

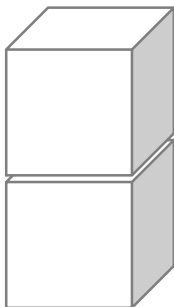
3DEK metodes mērķis ir
izvērtēt klienta / pacienta emociju piedzīvošanas
intensitātes un biežuma subjektīvo pašnovērtējumu un
emociju regulācijas pamata prasmes izvērtējot 8 emocijas:
skumjas, dusmas, bailes, prieks, kauns, vaina, riebums, interese.

interese

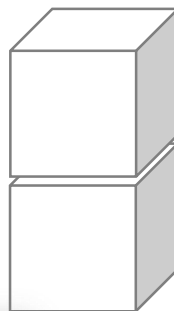
riebums

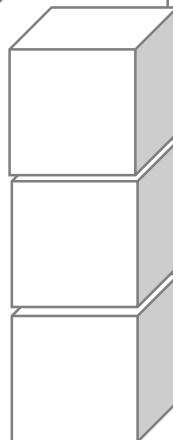
prieks

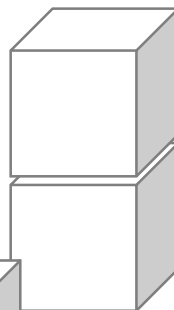
dusmas

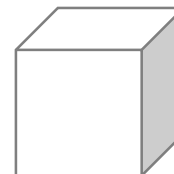
bailes

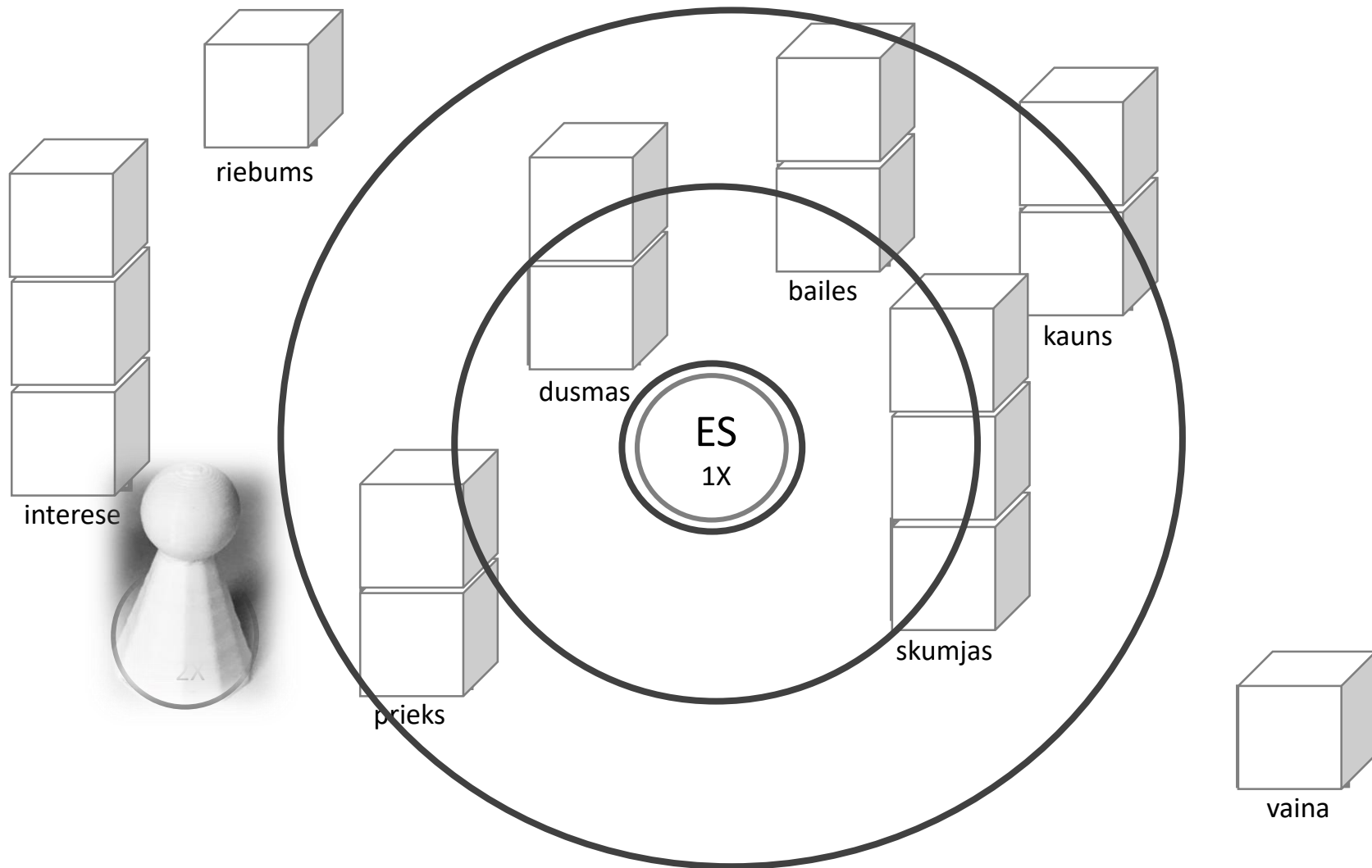
skumjas

kauns

vaina

Klienta / pacienta dati

Vārds (kods)	Tikšanās datums
Dzimums	Vecums
Izglītība	Diagnoze

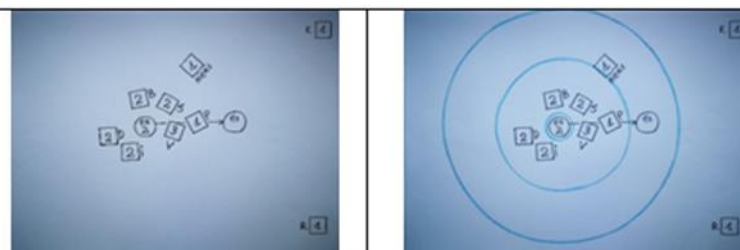
3DEK dati

Simboliskā Es figūra	Mazā figūra_01	vidējā figūra_02	lielā figūra_03
Simboliskās Es figūras pārvietošana			
Nepārvieto_00	Pārvieto tuvā apla robežās_01	Pārvieto uz vidējo apli_02	Pārvieto uz tālo apli_03
Emociju izmērs (intensitāte)			
Skumjas	1 kubs_01	2 kubi_02	3 kubi_03
Bailes	1 kubs_01	2 kubi_02	3 kubi_03
Dusmas	1 kubs_01	2 kubi_02	3 kubi_03
Prieks	1 kubs_01	2 kubi_02	3 kubi_03
Kauns	1 kubs_01	2 kubi_02	3 kubi_03
Vaina	1 kubs_01	2 kubi_02	3 kubi_03
Riebums	1 kubs_01	2 kubi_02	3 kubi_03
Interese	1 kubs_01	2 kubi_02	3 kubi_03
Emociju attālums (biežums)			
Skumjas	Tuvais aplis_03	Vidējais aplis_02	Tālais aplis_01
Bailes	Tuvais aplis_03	Vidējais aplis_02	Tālais aplis_01
Dusmas	Tuvais aplis_03	Vidējais aplis_02	Tālais aplis_01
Prieks	Tuvais aplis_03	Vidējais aplis_02	Tālais aplis_01
Kauns	Tuvais aplis_03	Vidējais aplis_02	Tālais aplis_01
Vaina	Tuvais aplis_03	Vidējais aplis_02	Tālais aplis_01
Riebums	Tuvais aplis_03	Vidējais aplis_02	Tālais aplis_01
Interese	Tuvais aplis_03	Vidējais aplis_02	Tālais aplis_01
Papildus emocijas (netiek vērtētas)			

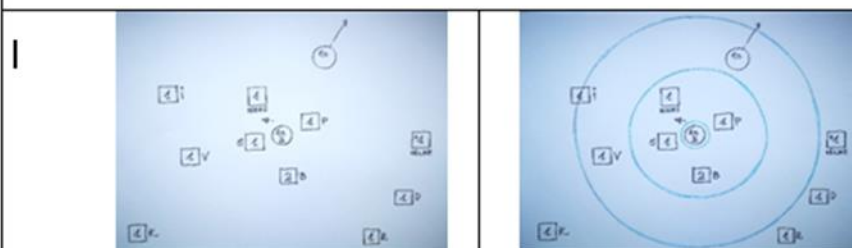
Kompozīcija

Attēls: piemērs katram kompozīcijas veidam

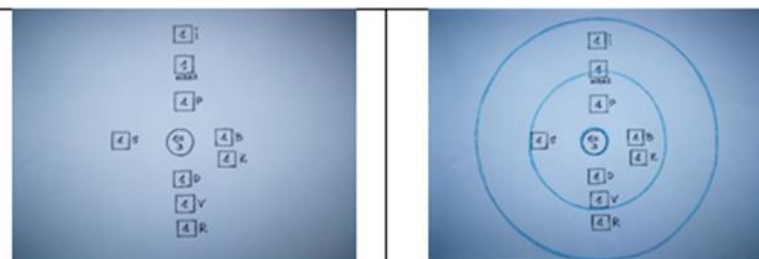
Kompakta

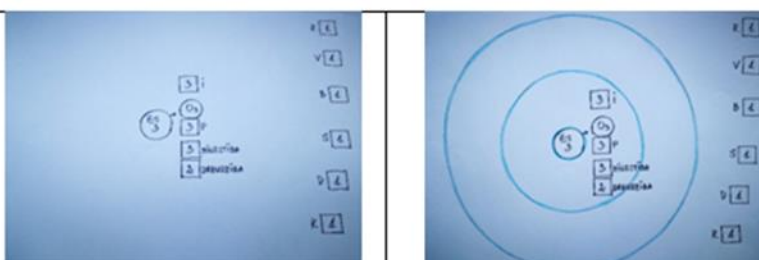
Izkliedēta

Simetriska

Specifiska

Lapa ir aizpildīta vienmērīgi

Kompozīcija ir nobīdīta vienā lapas pusē

Vai kompozīcijā ir kaut kas lieks vai dīvains?	
Vai ir kādas ļoti tālu novietotas emocijas?	
Kādu izjūtu sniedz zīmējums kopumā?	
Klienta/pacienta noslēguma refleksija	
Terapeita sniegtā atgriezeniskā saite	
Piezīmes, komentāri	

Dalībnieki N-90	Instrumentārijs	Procedūra	Datu analīze
izpētes grupa, n=45, pacienti ar F32, F33 pēc SSK-10 (SPKC, 2016), ārstējas RPNC, vecums no 18 gadiem, pārvalda latviešu valodu izslēgšanas kritēriji: nepiekrīt dalībai pētījumā, nepārvalda latviešu valodu kontroles grupa, n=45, pāru metode, pieaugušie bez depresijas simptomiem, depresijas simptomi ≤ 7 <i>Patient Health Questionnaire (PHQ)</i> (Rancāns, 2019) izslēgšanas kritēriji: nepiekrīt dalībai pētījumā, nepārvalda latviešu valodu, depresijas sipmtomi > 7	tikai kontroles grupai, n=45, <i>Patient Health Questionnaire (PHQ)</i> (Rancāns, 2019) N=90: 1. Īsa sociāli demogrāfiskā aptauja 2. Emociju regulācijas prasmju aptauja: <i>Emotion Regulation Skills Questionnaire</i> (ERSQ-27; <i>Berking & Znoj</i>, 2008, adapt. Paiča un Mārtinsone, 2019); 3. Vizuālā izvērtēšanas metode: “3D emociju kompozīcija” (Vanadziņa, Paiča, Mārtinsone, 2020)	datu vākšana: jūlijs - oktobris 2020 individuāla izvērtēšanas sesija 60 min respondenti aizpilda aptaujas, veic „3DEK” uzdevumu kontroles grupa aizpilda skrīninga instrumentu: <i>Patient Health Questionnaire (PHQ)</i> (Rancāns, 2019)	SPSS programmā aprakstošās statistikas metodes, neparametriskās slēdzienstatistikas metodes: Manna – Vitneja tests (<i>Mann - Whitney</i>); Spīrmena rangu korelācijas koeficients (<i>Spearman`s rank correlation coefficient</i>)

Pētījuma rezultāti

1. Hipotēze (I) pastāv sakarības starp vizuālās izvērtēšanas metodes 3DEK emociju kubu mērījumu datiem un Emociju regulācijas prasmju aptaujas pozitīvo un negatīvo afektu skalām, un atsevišķu emociju skalu datiem;

3DEK emociju kubu mērījumu datu un Emociju regulācijas prasmju aptaujas (ERSQ) atbilstošo skalu datu korelācijas

Mainīgie lielumi	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1.3DEK skumjas													
2. 3DEK bailes	0.366**												
3. 3DEK prieks	-0.211*	-0.301**											
4. 3DEK dusmas	0.263*	0.282**	-0,084										
5. 3DEK kauns	0,138	0.403**	-0,191	0,202									
6. 3DEK interese	-0,082	-0,137	0.530**	0,121	-0,057								
7. 3DEK vaina	0.439**	0.510**	-0.360**	0.405**	0.420**	-0,071							
8. 3DEK riebums	0,177	0,173	-0,099	0.267*	0.277**	-0,003	0.308**						
9. ERSQ bailes	0.412**	0.557**	-0.412**	0.229*	0.276**	-0,148	0.397**	0.306**					
10. ESRQ dusmas	0,170	0.264*	-0.209*	0.434**	0,197	-0,118	0.318**	0.236*	0.393**				
11. ERSQ skumjas	0.436**	0.413**	-0.0584**	0,098	0,177	-0.278**	0.446**	0.312**	0.700**	0.367**			
12. ERSQ kauns	0.339**	0.346**	-0.397**	0,136	0.421**	-0,188	0.385**	0.392**	0.508**	0.518**	0.652**		
13. pozit afekts ER	-0.333**	-0.440**	0.609**	-0,170	-0,207	0.457**	-0.344**	-0,150	-0.544**	-0.238*	-0.604**	-0.465**	
14. negat afekts ER	0.445**	0.566**	-0.529**	0.271**	0.377**	-0.253*	0.535**	0.368**	0.829**	0.588**	0.861**	0.792**	-0.680**

Piezīme. Tabulā atspoguļoti Spīrmena korelācijas koeficienti. N=90, *p<0,05, ** p<0,001

1.Hipotēze (II)

pastāv sakarības starp vizuālās izvērtēšanas metodes 3DEK emociju kubu mērījumu datiem un Emociju regulācijas prasmju aptaujas atbilstošajiem apgalvojumiem;

atsevišķu 3DEK emociju (riebums, bailes, vaina) un

atbilstošo Emociju regulācijas prasmju aptaujas (ERSQ) aptaujas apgalvojumu korelācijas

		3DEK riebums	3DEK bailes	3EK vaina
EM38 riebuma pārņemts	<i>rs</i>	0,34	0,16	0,18
	<i>p</i>	0,001	0,121	0,96
EM18 bailpilns	<i>rs</i>	0,17	0,66	0,47
	<i>p</i>	0,109	0,000	0,000
EM16 vainīgs	<i>rs</i>	0,22	0,49	0,47
	<i>p</i>	0,039	0,000	0,000

Piezīme. Tabulā atspoguļoti Spīrmena korelācijas koeficienti. N = 90, $p < 0,001$

2. Hipotēze

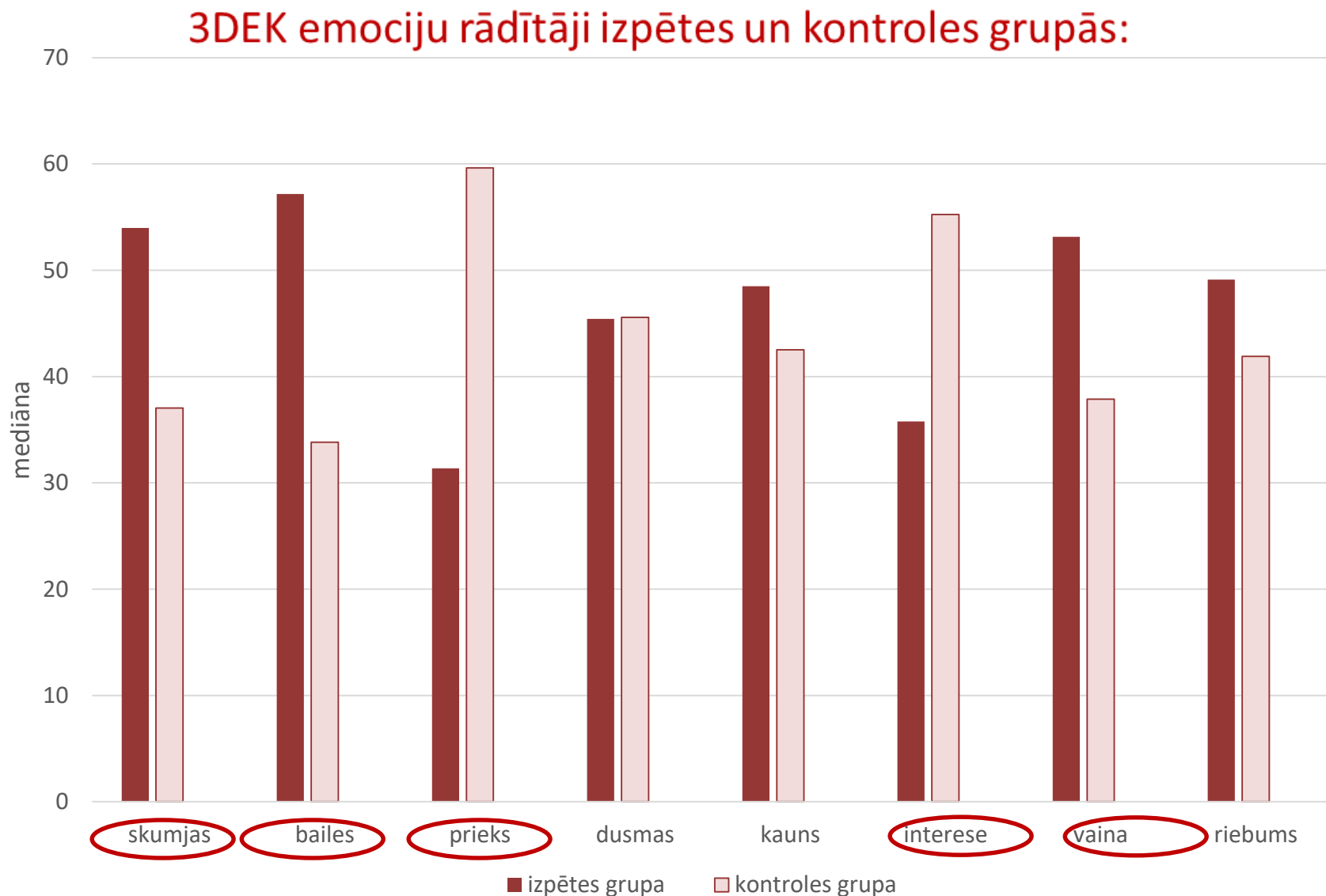
pastāv sakarības starp simboliskā ES figūras pārvietošanu un Emociju regulācijas prasmju aptaujas skalām: pozitīvo un negatīvo afektu skalu rezultātiem un emociju pieņemšanas un emociju izturēšanas skalām;

Simboliskā ES pārvietošanas un Emociju regulācijas prasmju aptaujas (ERSQ) skalu korelācijas

ES pārvietošana		negatīvs				
		pozitīvs		afekts		kopējās ER
		afekts ERSQ	ERSQ	emociju pieņemšana	emociju izturēšana	
izpētes grupa	<i>rs</i>	-0.58**	0.31*	-0.31*	-0.30*	-0.30*
	<i>p</i>	0,000	0,039	0,036	0,045	0,047
kontroles grupa	<i>rs</i>	-0,25	0.30*	-0.34*	-0,20	-0.37*
	<i>p</i>	0,099	0,042	0,023	0,188	0,013

Piezīme. N = 90, Spīrmena korelāciju tests, $p < 0,05$

3.Hipotēze - pastāv atšķirības starp vizuālās izvērtēšanas metodes 3DEK datiem izpētes grupā un kontroles grupā;

Secinājumi:

- ✓ klients / pacients ierauga savas emocijas no cita skatupunkta;
 - ✓ skaidrība, rezultāti ir redzami skaidrāk, nekā lietojot ierastās aptaujas;
 - ✓ nav nepieciešamas īpašas mākslinieciskās prasmes, lai klients / pacients veiktu uzdevumu;
 - ✓ vienkārša lietošanā;
- īpašas prasmes nav nepieciešamas arī rezultātu izvērtētājam,
sekojot protokolam, to var veikt **jebkuras** specialitātes mākslas terapeits,
un **ikviens psiholoģiskās palīdzības sniedzējs**;
- ✓ laika ekonomija.

Priekšlikumi:

3DEK metode palīdz apzināt savas emocijas un var dot izejas punktu terapijai, to iespējams lietot:

- ✓ kā 1 sesijas intervenci mākslas terapijā;
- ✓ kā 10 sesiju intervenci – izmantojot kā izvērtēšanas/novērtēšanas instrumentu un katrā sesijā strādājot ar katru no 8 emocijām atsevišķi.

Literatūras saraksts

Anderson, F. (2001). Needed: A Major Collaborative Effort. *Journal of the American Art Therapy Association*, 18(2), 74–78.

<https://doi.org/10.1080/07421656.2001.10129755>

Berking, M., & Whitley, B. (2014). *Affect regulation training*. Springer.

Betts, D. J. (2013). Art therapy assessment and evaluation. In R. Flaum Cruz & B. Feder (Eds.), *Feders' the art and science of evaluation in the arts therapies: How do you know what's working?* (2nd ed.). Springfield, IL: Charles C Thomas.

McNiff, S. (2019). Reflections on What “Art” Does in Art Therapy Practice and Research. *Art Therapy*, 36(3), 162–165.

<https://doi.org/10.1080/07421656.2019.1649547>

Paiča, I., Mārtinsone, K. un Taube, M. (2020). Emociju regulācijas grūtības pacientiem ar depresiju.

Pain, H. (2012). A Literature Review to Evaluate the Choice and Use of Visual Methods. *International Journal of Qualitative Methods*, 11(4), 303–319.

Rancāns, E. (2019). Klīniskais algoritms Depresija pieaugušajiem atpazīšana, vadīšana, ārstēšana un aprūpe. 1–31.

Vanadziņa, S., Paiča, I., un Mārtinsone, K. (2020). Emociju regulācijas prasmju un vizuālās emociju izvērtēšanas metodes rādītāju sakarības depresijas pacientiem: metodes validizācijas pirmais posms. 6. Starptautiskā Zinātniski Praktiskā Konference “Veselība Un Personības Attīstība: Starpdisciplinārā Pieeja”. Rīga.

Ievas Iltneres glezņas reprodukcija

Paldies par uzmanību!

e-pasts: signe_vanadzina@hotmail.com

Signes Vanadziņas glezna «Žvaigžņu skaitītājs»